

2. Banks J. A. Intercultural and Intergroup Education, 1929 – 1959: Linking Schools and Communities / James A. Banks, Cherry A. McGee Banks // Handbook of Research on Multicultural Education. – [2nd edition]. – San Francisco: Jossey-Bass, 2004. – P. 753 – 769.
3. Banks J. A. Multicultural Education: Characteristics and Goals / J. A. Banks // Multicultural Education. Issues and Perspectives / [ed. by J. A. Banks, Cherry A. McGee Banks]. – [6th ed.]. – John Wiley & Sons, Inc., 2007. – P. 3-30.
4. Banks J. A. Multicultural Education: Historical Development, Dimensions, and Practice / J. A. Banks // Handbook of Research on Multicultural Education / James A. Banks, Cherry A. McGee Banks. – [2nd edition]. – San Francisco : Jossey-Bass, 2004. – P. 3 – 29.
5. Banks J. A. Race, Knowledge Construction, and Education in the United States: Lessons from History / James A. Banks // Handbook of Research on Multicultural Education / James A. Banks, Cherry A. McGee Banks. – [2nd edition]. – San Francisco : Jossey-Bass, 2004. – P. 228 – 239.
6. Gollnick D. M. Multicultural Education in a Pluralistic Society / D. M. Gollnick, P. C. Chinn. – N.Y. : Macmillan, 1994. – 358 p.
7. Gorski C. P. A Brief History of Multicultural Education [Електронний ресурс] / Paul C. Gorski // EdChange. – November 1999. – Режим доступу : http://www.edchange.org/multicultural/papers/edchange_history.html
8. Johnson L. Multicultural Policy as Social Activism: Redefining Who “Counts” in Multicultural Education / Lauri Johnson // Race, Ethnicity and Education. – July 2003. – Vol. 6. – № 2. – P. 107-121.
9. Kuropas M. B. The Ukrainian Americans. Roots and Aspirations. 1884–1954 / Myron B. Kuropas. – University of Toronto Press, 1991. – 534 p.

Лукьянчук С. Ф. Поликультурное воспитание в американской средней школе: этапы развития.

В статье освещены причины становления и развития поликультурного воспитания в педагогической теории и практике США в период с начала XX века до нашего времени. Выделены пять этапов развития поликультурного воспитания учащихся в американской средней школе. Осуществлен анализ каждого этапа.

Ключевые слова: американская средняя школа, поликультурное воспитание, этапы развития, США.

Lukianchuk S. F. Multicultural Education at American Secondary School: Periods of the Development.

The article explores the problems of introduction and development of the idea of multicultural education in the educational theory and practice of the USA in the period from the beginning of the 20th century to these days. Five periods of the development of pupils' multicultural education at the US secondary school are determined. Each of them is characterized.

Keywords: American secondary school, multicultural education, periods of the development, USA.

УДК 371.133: 373.3

Ляшова Н. М.

Донбаський державний педагогічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті визначено декілька особливостей у підготовці та проведенні педагогічної практики. На наш погляд, розкритий підхід до педагогічної практики дає можливість майбутнім вчителям початкових класів відповідати вимогам професії, здатність збагачувати свої знання та вміння новою інформацією та новими педагогічними технологіями навчання, продуктивно їх впроваджувати для досягнення успіху в своїй педагогічній діяльності.

Ключові слова: педагогічна практика, програма практики, майбутні вчителі початкових класів, організація та зміст практики.

Вищий навчальний педагогічний заклад дає можливість стимулювати розвиток інноваційного потенціалу студентів. Останнім часом виникає проблема у визначенні нових сучасних тенденцій та пріоритетів практичної діяльності майбутніх учителів початкових класів. В умовах інноваційних змін у вищій школі та адаптації їх до сучасних вимог, підготовка студентів в педагогічному університеті здійснюється згідно принципово оновленому змісту. Основна мета вищої освіти – підготовка високо кваліфікаційних учителів початкових класів, які готові до професійної мобільності в умовах розвитку сучасних технологій навчання та виховання, які здатні творчо поєднувати теорію з практикою, самостійно ставити перед собою нагальні завдання та практично реалізовувати їх. Для здійснення такої мети потрібна ефективна і якісна педагогічна практика студентів, що пов'язує теоретичні знання, набуті у вузі, з практичними вміннями та навичками, які відшліфовуються в початковій школі.

Педагогічна практика студентів неодноразово була темою обговорень та досліджень знаних учених, методистів та вчителів шкіл. Наприклад, загальні питання педагогічної практики розглянули сучасні науковці такі, як О. Абдуліна, Н. Козакова, Н. Денисова, Л. Машкіна, Л. Старовойт та ін. Організація педагогічної практики студентів у вищих педагогічних навчальних закладах стала темою досліджень Л. Борікової, М. Кутій, Г. Коджаспірова та багатьох інших. Але на сучасному етапі розвитку вищої освіти є низка актуальних проблем, які потребують осучаснення та перегляду з точки зору оновлення стандарту вищої освіти.

Науковці справедливо зазначають, що протягом виробничої педагогічної практики спеціалісти активно реалізують навчально-виховний процес у початковій школі, що сприяє їхній активізації в безпосередній педагогічній праці. У студентів формується вміння аналізувати навчально-виховний процес, його результати, ефективність застосування педагогічних методів, засобів, прийомів. Важливе місце належить і формуванню вмінь аналізувати навчальні плани, програми, посібники, підручники, обладнання класів та навчальних кабінетів, конкретні педагогічні ситуації. Важливим моментом є вирішення завдань проєктивного і конструктивного характеру, самостійного планування уроку, його проведення, аналіз та самоаналіз. Також, самостійно планувати систему виховних заходів, підбирати необхідний теоретичний матеріал, наочні посібники, створювати презентації, визначати прийоми і способи своєї діяльності в ролі вчителя початкових класів. У майбутніх учителів формується здатність до ділового та вільного спілкування з молодшими школярами, розвиваються їхні організаторські та комунікативні здібності.

Великого значення набуває система підготовки студентів до педагогічної практики. Як зазначають учені, вона полягає у наступному: актуальній орієнтації на вирішення значущих проблем для майбутніх учителів початкових класів; раціональності, що дозволяє отримати максимально позитивні результати педагогічної практики; реалістичності, що передбачає відповідність між метою практики і її результатами; цілісності, що виявляє повноту складових практичної діяльності, які необхідні для досягнення професійної досконалості.

Мета статті полягає в розкритті особливостей проведення педагогічної практики студентів факультету підготовки вчителів початкових класів Донбаського державного педагогічного університету.

Досвід роботи факультету підготовки вчителів початкових класів у сфері педагогічної практики неодноразово було вже описано у наукових виданнях [2; 4]. Нами постійно вивчається досвід роботи педагогічних вищих навчальних закладів Вінниці, Луганська, Києва тощо. Набутий досвід вказує на необхідність побудови ефективної системи та визначення практичних стратегій у змісті педагогічної практики студентів. У

зв'язку з основними напрямками удосконалення педагогічної практики спеціалістів, ми розглядаємо питання розширення баз практик студентів. Співпраця та висока майстерність учителів, їхнє бажання експериментувати, допомагати студентам набувати досвід роботи вчителем початкових класів, доброзичливе ставлення колективів шкіл, матеріальна база – все це є ефективним пошуком нових форм та методів проведення педагогічної практики.

Одним із показників такої роботи стала угода про співпрацю у рамках педагогічної практики між Донбаським державним педагогічним університетом і Міжнародним дитячим центром “Артек”. Студенти факультету підготовки вчителів початкових класів проходять як літню, так і виробничу педагогічну практику в школі. Розкриємо деякі її особливості, які було помічено за роки співпраці.

Міжнародний дитячий центр “Артек” є спеціально створеним простором для активного відпочинку й розвитку особистості дитини. У нього є своя славетна історія, яка з кожним роком поповнюється безцінним професійним досвідом і новими знаннями. На базі дитячого центру здійснюється багато досліджень з актуальних проблем навчально-виховного процесу, розробляються нові методи та способи організації відпочинку, розвитку та навчання дітей різних категорій, організовано ефективний психологічний супровід педагогічного процесу як навчання, так і виховання в дитячому таборі. Організатори дитячого центру прагнуть до гармонійного поєднання різних видів діяльності, що задовольняють найрізноманітніші інтереси дитини.

Тож значення практичної діяльності студентів в Артеку ми розглядаємо з двох позицій. Першої – когнітивної, яка відображає значення практики у процесі отримання та засвоєння знань та другої – особистісно-індивідуальної, яка відображає роль практики у процесі професійного становлення майбутнього вчителя початкових класів.

Щодо першої позиції, то включення студентів вже з другого курсу у навчальну педагогічну практику та інформування про особливості МДЦ “Артек” максимально сприяє розв’язанню проблеми підготовки фахівців для початкової ланки школи, які не тільки володіють системою наукових знань, але й орієнтуються в постійно змінному інформаційному полі, можуть ефективно використовувати й впроваджувати в практичну діяльність інноваційні технології навчання та виховання, які забезпечують оптимізацію діяльності молодших школярів у складному багатовимірному та динамічному соціумі.

Також при підготовці до педагогічної практики в Артеку ми враховуємо особистісно-індивідуальну позицію студента. Враховуються його особливості, які об’єктивно важливі й найбільш значущі для результативності педагогічної діяльності (система професійно-значущих відносин, комунікативні, організаторські, креативні, прогностичні здібності). Є цілий ряд особистісно-індивідуальних особливостей студента, які без спеціальної підготовки важко врахувати як викладачу, так і самому студенту (наприклад, рівень професійного мислення, рівень готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів тощо).

Специфіка діяльності студентів протягом виробничої педагогічної практики в Артеку зумовлена особливостями самої системи дитячого центру. Тривалість практики студентів п’ятого курсу відбувається протягом двох змін – з вересня по листопад. Основною особливістю є те, що діти приїжджають на відпочинок на короткий термін – 21 день. Тож і працюють практиканти в МДЦ “Артек” по змінах (зміна – це проміжок робочого часу, по закінченні якого змінюються і вихователі, і діти). Можна ще трактувати цей період і так: зміна дитиною свого звичного оточення, стиля життєдіяльності, а інколи і зміна самого себе. А для студентів це теж зміна стиля життя, зміна звичних форм і методів діяльності.

В залежності від особливостей системи діяльності дитячого центру, педагогічна практика теж має свої особливості і відрізняється за різними параметрами. За об'єктом діяльності ускладнення виявляються в тому, що студенти працюють із тимчасовими змінними колективами школярів. Цей параметр обумовлює частішу змісту діяльності, його форм та методів. Всі вони є вихователями і вчителями. Вихователями в таборі, а вчителями у школі, де діти навчаються під час відпочинку, щоб не відставати від програмних вимог. Артеківська школа існує з 1947 року. В 2004 році відбулося відкриття нової школи, загальною площею 10000 кв.м. Вона вміщує 53 навчальні кабінети та розрахована на 1274 учні. Школа оснащена інтерактивними технічними засобами, кабельним телебаченням та супутниковим зв'язком. Є можливості проведення телемостів, сумісних конференцій, семінарів, форумів, симпозіумів будь-якого рівня.

Так як Артек приймає дітей дуже різних категорій, то практиканти мають бути готовими до роботи не тільки з обдарованими дітьми, лідерами й переможцями різноманітних конкурсів, а й із дітьми з різноманітними фізичними обмеженнями, з порушеннями поведінки й адаптації, дітьми, які зазнали стресу і які перебувають у несприятливих соціальних умовах. Студенти мають розуміти пріоритети своєї діяльності під час виробничої практики й специфіку закладу, в якому проходять практику. Протягом двох місяців студенти вчать самостійно формулювати мету і завдання своєї діяльності, вибирати адекватні форми роботи, прогнозувати ситуацію. Для цього вони повинні мати відповідну теоретичну та практичну підготовку й працювати системно та старанно, а також підтримувати систему роботи табору й корпоративну культуру Міжнародного дитячого центру "Артек".

Для цього студенти-практиканти проходить відповідну підготовку. Зміст підготовки майбутнього вчителя початкових класів визначається у галузевому стандарті вищої освіти. Під час освоєння та вивчення широкого спектру методичних дисциплін, які пов'язані з набуттям студентами майбутньої професії вчителя початкових класів, однією із головних тенденцій є підвищення якості їх навчання на основі розвитку особистості під час практики.

Зміни у структурі і характері педагогічної практики обумовлені розвитком та використанням різноманітних програмних засобів навчання, розробкою нових методів управління навчальним процесом. У будь-якому процесі навчання одночасно поєднуються декілька методик, які взаємно доповнюють одна одну. Але все ж вимога до побудови, структурі методів навчання дітей в таких класах залишається не змінною: а) необхідність розвитку міцних та усвідомлених знань учнів; б) формування пізнавальних можливостей учнів на основі самостійності, активності та творчості; в) фокусування знань, вмінь та навичок учнів на практичну діяльність.

Так як студенти працюють з тимчасовим дитячим колективом, то завдання – сформувати за короткий термін дружній та згуртований колектив – стає одним із основних завдань, яке ставлять перед собою практиканти. Щоб діти швидше адаптувалися, для них створюється насичений, динамічний та емоційний комунікативний навчальний простір. Протягом практики в артеківських умовах у студентів формуються такі уміння, як: удосконалення власної комунікативної культури; створення умов для самореалізації індивідуальності дитини, саморозвитку суспільно-цінних якостей учня; поєднання педагогічного керівництва з розвитком ініціативи, самодіяльності і колективної творчості дітей; створення педагогічних ситуацій етико-морального змісту з метою оволодіння учнями відповідними нормами поведінки, набуття досвіду оцінного ставлення, доброзичливих взаємин. Все це сприяє позитивній адаптації та комунікаційному навчальному процесу як студентів, так і дітей.

Ми ґрунтовно зосереджуємося на підготовці студентів до використання міжпредметних технологій індивідуальної і групової роботи з дітьми різної готовності, різним стилем пізнання, різним соціальним розвитком. Це допомагає практикантам у роботі з дітьми по їхній адаптації в новому для них середовищі. Адаптація виражається у формуванні у дітей відповідних уявлень один про одного. Процес адаптації дітей до умов тимчасового нового класу – колективу полягає у своєчасному визначенні умов та норм поведінки у таких класах. Для цього студенти організовують на уроках ігри щодо знайомства не тільки один з одним, а й із школою в якій діти навчаються у дома. Комунікаційний процес відіграє суттєву роль як у навчанні, так і у розвитку міжособистісних відносин дітей у таких класах. Позитив виявляється завдяки вдало підібраних темах спілкування дітей, колективних творчих справ, проектів, ігор як на уроках, так і в поза навчальний час.

Використання творчо-інноваційних, пошуково-дослідницьких підходів до педагогічної діяльності з молодшими школярами в умовах Артеку, впровадження нових практичних знахідок у власному педагогічному досвіді, є конструктивною стратегією, оскільки така практична діяльність студентів орієнтована на пошук оптимальних форм, методів та прийомів взаємодії з учнями, спрямована на вдосконалення практичного та методичного рівнів, які налаштовані на досягнення вищого рівня фахової майстерності.

Висновки. Таким чином, педагогічна практика в Артеку, ретельна її організація з поступовим ускладненням завдань, змісту та форм, надає умови для самореалізації студентів, забезпечує особистісно-орієнтований, комплексний, неперервний і творчий характер підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності. Практика дає можливість розуміння того, наскільки відповідальна та багатогранна діяльність учителя початкових класів.

Використана література:

1. *Кіт Г. Г.* Педагогічна практика в системі ступеневої підготовки вчителя початкових класів : навч.-метод. посібник / Г. Г. Кіт. – Вінниця, 2007. – 222 с.
2. *Ляшова Н. М.* Педагогічна практика як засіб удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів / Н. М. Ляшова // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання : збірник наукових праць. – Вип. 14. – К. : НПУ, 2010. – С. 166-170.
3. *Машкіна Л. А.* Педагогічна практика в системі ступеневої підготовки : навчальна програма та методичні рекомендації / Л. А. Машкіна. – Хмельницький : Вид-во ХГПІ, 2002. – 58 с.
4. Педагогічна практика у початкових класах : навчально-методичний посібник для студентів та методистів факультетів підготовки вчителів початкових класів педагогічних університетів та інститутів / за ред. Н. М. Ляшової ; упоряд. В. К. Сарієнко. – Слов'янськ, 2008. – 104 с.

Ляшова Надежда. Особенности педагогической практики будущих учителей начальных классов.

В статье определены некоторые особенности в подготовке и проведении педагогической практики. На наш взгляд, определенный нами подход к педагогической практике дает возможность будущим учителям начальных классов соответствовать требованиям своей профессии, стремиться обогащать свои знания и умения новой информацией и новыми педагогическими технологиями обучения, продуктивно их внедрять для достижения успеха в своей педагогической деятельности.

Ключевые слова: педагогическая практика, программа практики, будущие учителя начальных классов, организация и содержание практики.

Lyashova Nadegda. Features of the pedagogical practices of future primary school teachers.

Abstract. In this article, we have identified some problems in the preparation and conduct of teaching practice and the direction of their resolution. In our view, we defined an approach to teaching

practice enables future primary school teachers meet the requirements of their profession, strive to enrich their knowledge and skills with new information technologies and new pedagogical training, productively introduce them to succeed in their educational activities.

Keywords: *pedagogical practice, program practice, future teachers of initial classes, organization and content of the practice.*

УДК 373.011.3-051:81'243

*Мартиненко С. М.
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО МОВЛЕННЄВО-РИТОРИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ, ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті подано аналіз особливостей підготовки вчителя початкової школи до мовленнєво-риторичної діяльності, класифікацію основних риторичних умінь учителя початкової школи; обґрунтовано особливості викладання дисципліни “Основи мовленнєво-риторичної діяльності вчителя початкової школи (Педагогічна риторика)”.

Ключові слова: *підготовка вчителя початкової школи, ораторське мистецтво, педагогічна риторика, мовленнєво-риторична діяльність, риторичні вміння, риторична компетентність.*

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні, її спрямування до європейської спільноти кардинально змінюється політика у сфері підготовки майбутніх учителів початкової школи. Набувають нового змісту показники педагогічного професіоналізму – здатність до ефективного спілкування, риторична культура. З огляду на це імідж, професіоналізм учителя початкової школи залежатиме від його професійної спроможності до мовленнєво-риторичної діяльності, яка проявляється під час безпосередньої взаємодії з молодшими школярами, педагогічним колективом, різними соціальними інститутами тощо.

З урахуванням цього вчителям початкової школи у професійній діяльності необхідні знання, вміння й навички з загальної та часткової педагогічної риторики, яка має забезпечити бездоганне володіння словом та прийомами ефективної комунікації.

Як засвідчує аналіз наукових праць, проблема риторичної підготовки вчителя в сучасних наукових розвідках досліджена недостатньо, хоча й розроблялися окремі її аспекти у вищих навчальних закладах, а саме: формування у студентів навичок монологічного висловлювання (Л. Головіна, В. Костомаров, В. Скалкін); характеристика мовленнєвих якостей учителя (В. Грехнев, Н. Кузьміна, Р. Хмелюк та ін.); комунікативна підготовка майбутніх педагогів (В. Галузинський, М. Євтух, В. Кан-Калик, М. Петров, В. Полторацька та ін.); визначення функцій мовлення у педагогічному процесі (Н. Іполитова, Т. Ладиженська та ін.). Питання риторичної підготовки вчителів розглядаються у процесі дослідження проблеми педагогічної творчості (М. Лазарев, І. Синиця, І. Страхов) і ролі риторико-мовленнєвого компонента у структурі педагогічної діяльності (М.Вашуленко, І. Зязюн, А. Капська, М. Пентиліук, С. Мартиненко). Зокрема, у дисертаційному дослідженні Г. Сагач систематизовано основний зміст риторики як науки, визначено місце і її статус у навчально-виховному процесі, розроблено модель науково-практичної системи формування риторичної особистості вчителя-вихователя. Дослідницею Є. Тягнирядно визначено сукупність педагогічних умов формування риторичних умінь майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки у вищих